

ПОВЛАЧЕЊЕ СНАГА И СРЕДСТАВА ИЗ ПРВОГ У ДРУГИ РОВ ЗА ВРЕМЕ АРТИЉЕРИСКЕ ПРИПРЕМЕ

У току Другог светског рата бранилац је у извесним случајевима за време нападачеве артиљериске припреме повлачио снаге и борбена средства из првог у други ров, тако да се то по завршетку рата предвидело и у многим правилима и о томе писало у војној штампи. Због тога се при одређивању отстојања између првог и другог рова узима у обзир и време које је снагама и средствима потребно најприје да пређу из првог у други ров, а затим да се по престанку артиљериске припреме поново врате на своје место.

Пракса повлачења снага и средстава из првог у други ров, са циљем да се избегне најјача ватра која се за време нападачеве артиљериске припреме усмеравала нарочито на први ров, најчешће је примењивана у Првом и у почетном периоду Другог светског рата, када су зараћене стране још оскудевале у артиљерији и авијацији и када још нису биле у могућности да обезбеде њихову потребну густину која би им омогућила неутралисање истом густином ватре целог главног непријатељског одбранбеног положаја или бар његова прва два рова, из којих се може најуспешније испољити непосредно дејство пешадиског наоружања по нападачевој наступајућој пешадији. Међутим, пошто је при крају Другог светског рата, а нарочито данас, углавном решен проблем довољне густине нападних средстава, сматрам да ће до повлачења снага и средстава из првог у други ров долазити ређе и да то не би требало постављати као један од услова при одређивању удаљења другог од првог рова, а ево зашто. Да би осигурао успех при нападу на потпуно развијену позициону одбрану, нападач мора привући довољно снага и средстава. Искуство из Другог светског рата је показало да су те снаге и средства на планираним местима за пробој најчешће били у могућности да истовремено неутралишу браниочеву одбрану на целој тактичкој дубини или бар на дубини главног одбранбеног појаса. При томе су артиљерија и минобацачи, уз помоћ авијације, неутралисали браниочеве снаге на главном одбранбеном појасу, док је (због слабијих могућности артиљерије — недовољног дотура оруђа и тежих услова за осматрање), неутралисање на другом одбранбеном појасу углавном вршила авијација. Зависно од количине расположиве артиљерије и авијације којом су располагале поједине државе, тежиште неутралисања падало је на артиљерију или авијацију. Тако, на пример, код Совјетске армије гро

циљева на главном одбранбеном појасу неутралисала је артиљерија, чија се густина на тежишту кретала од 200—300 оруђа на км фронта, док је авијација углавном вршила допуну. Код западних савезника најчешће је вршена подела циљева по дубини, стим што је артиљерија уз допунско дејство авијације неутралисала ближе циљеве, док су даљи и дубље заклоњени циљеви додељивани „артиљерији са продуженим дометом“, тј. авијацији. Због знатног броја задатака које је преузела на себе авијација, густина артиљерије на км фронта на Западном фронту била је мања и кретала се од 100—180 оруђа.

Недостатак броја оруђа и авиона за једновремено неутралисање целе дубине главног одбранбеног појаса нападач може ублажити дејством минобацача и артиљериских оруђа мањих калибра са два угламера (додељивањем двапут веће ширине фронта), применом веће густине ватре по браниочевим деловима који могу непосредно да испоље свој утицај на покрет нападачевих снага са полазног положаја за напад (пуном густином по првом и другом рову, артиљерији и минобацачима), а мањом по деловима који су удаљенији (на пример, по међуположају и резервном положају) и преносом ватре целокупне артиљерије и минобацача (који дејствују са заклоњених ВП) у дубину за ојачање дејства по непријатељу на међуположају и резервном положају, и то у периоду дејства оруђа за непосредно гађање, итд.

На овај начин нападач је скоро увек у могућности да обезбеди довољан број оруђа и авиона који ће неутралисати истовремено пуном густином ватре бар главни одбранбени положај, артиљерију и минобацаче. За неутралисање браниочеве живе силе и технике на главном положају на фронту од 1 км, и то пуном густином, без примене дејства са два угламера, потребно је око 150—200 оруђа (3 рова \times 1.000 м = 3.000 м: 15—20 м на оруђе = 150—200 оруђа). Ако горњем броју додамо 20—30 оруђа која би имала задатак неутралисања браниочеве артиљерије и минобацача, дошли бисмо до броја 180—230, тј. оног броја који је у току Другог светског рата Совјетска армија скоро редовно остваривала. Разуме се да би се применом дејства са два угламера код минобацача и артиљериских оруђа мањег калибра горњи број смањио најмање за $\frac{1}{3}$, тј. на 120—150 оруђа. У случају да се ни овакав број оруђа код нападача не би могао остварити, могао би се применити метод да се трећи ров туче са нешто смањеном густином (мањи број оруђа био би одређен по км фронта него што захтевају техничке могућности).

У сваком случају, ако жели да пробије одбрану организовану у виду непрекидних ровова, нападач мора обезбедити бар толико оруђа колико му је потребно за неутралисање првог и другог рова пуном густином ватре. За ово ће му, поред устаљеног ојачања, најчешће бити довољне снаге и средства формациских јединица које врше пробој и артиљерије и минобацача другог ешелона који се привлаче за подршку првог ешелона. На пример, ако узмемо да једна савремена дивизија, која је добила задатак да пробије фронт 2—3 км ширине, формациски има око 250 артиљериских оруђа и минобацача и да би се при томе нормално подржавао већи део артиљерије и ми-

нобацача још једне дивизије из другог ешелона, затим део КАГ-а и ААГ-а (уколико се образују), као и ојачања у артиљерији у просечном износу од 1—3 артиљериска пука, онда би се на фронту пробоја расплаћало са око 500 оруђа (250 формациских + око 36—108 ојачања + око 150 привучених из дивизије у другом ешелону + око 36 оруђа подршке из КАГ-а и ААГ-а (уколико ови постоје) = 472 — 544) или просечно око 170—200 на км фронта. То значи да би број оруђа који ће бити употребљен за дејство по рејону првог и рејону другог рова најчешће био приближно исти. Потреба за оваквом расподелом ватре још је уочљивија кад се зна да се знатан број ватрених средстава са већим дометом (ПТ оруђа, митраљези, итд.) распоређује у рејону другог рова да би се остварила што јача ватра испред првог рова. Према томе, по моме мишљењу, повлачењем снага и средстава из рејона првог у рејон другог рова, не би се ништа постигло, јер би и тамо биле изложене дејству нападачеве артиљериске ватре. А ако би нападач, поред артиљерије, у већем обиму користио и авијацију за неутралисање снага и средстава на главном положају, нарочито у првом и другом рову, онда би му такво повлачење, штавише, ишло на руку, јер би то побољшавало услове дејства његове авијације. Наиме, ако се напад изводи из непосредног додира, кад је полазни положај за напад релативно близу (200—400 м) предњег краја одбране, онда би нападачева авијација која би вршила неутралисање снага и средстава у првом рову, због најмање грешке могла нанети губитке и сопственим снагама. Према томе, ако би бранилац повлачио своје снаге и средства у други ров, онда би тиме олакшао дејство нападачеве авијације која би могла слободније да дејствује, тј. без бојазни за сопствене групе.

Повлачење снага и средстава из првог у други ров не треба мешати са повлачењем предњег краја одбране у дубину када се осети да се приближава моменат напада. Предњи крај се повлачи ради навођења нападача да изврши удар у празно и да се створе повољни услови за дејство браниоцевих снага са суседних отсека (које се не повлаче) у бок непријатељских снага које нападају на правцу повучене јединице. У оваквом случају, снаге које бране предњи крај не враћају се на место првобитног предњег краја, сем у случају када је нападач принуђен на повлачење услед истовременог бочног и фронталног браниоцевог дејства.

Поред напред изнетог, треба имати у виду да сваки противник изучава тактику свог будућег непријатеља. Ако он, на пример, зна да његов противник у периоду артиљериске припреме повлачи своје снаге из рејона првог рова у рејон другог рова, зашто не би и он (кад уочи ово повлачење) гро своје ватре сасредио на други уместо на први ров?

Да бисмо уочили последице које би могле наступити у случају повлачења снага из првог у други ров навешћу и следеће. Ако би се снаге из првог рова повлачиле у други ров у време „када су тучене јаком артиљериском ватром“ — како се то предвиђа и у правилима — оне би, по моме мишљењу, имале много веће губитке (без обзира што

би користиле саобраћајнице за повлачење) него кад би остале у рејону првог рова. Ако би успеле да се благовремено повуку, тако да их артиљериска припрема затекне у рејону другог рова, поставља се питање: када би и на који начин могле да се врате на места предвиђена за одбрану. Према горњем схватању излази да би њихов повратак требао да буде у моменту када непријатељска артиљерија пренесе ватру са првог на други ров и његова пешадија крене на јуриш. То значи да пешадија и тенкови полазе на јуриш са јуришног положаја у исто време када се повучене браниочеве снаге из другог враћају на своја места у први ров. Пошто су удаљења и једних и других од првог рова приближно једнака, то се поставља питање ко ће пре да стигне.

На сваки начин браниочева дежурна ватрена средства из рејона првог рова својом дејством могу смањити брзину покрета нападача који изводи јуриш. Исто тако, поједине препреке (мине, жичне препреке и сл.) које неће бити уклоњене, а често и нагиб земљишта отежаваће брзину покрета пешадије и тенкова нападача. Међутим, сигурно је да ће и нападачева ватрена средства на све могуће начине спречавати брзо излажење повучених браниочевих снага у рејоне предвиђене за њихову употребу. Нападач ће на првом месту продужити снажно дејство артиљерије која је дотада тукла рејон другог рова, тако да браниочевим деловима отежа излазак из заклона и покрет ка саобраћајницама ради одласка у рејон првог рова. Осим тога, он ће појединим оруђима за непосредно гађање уздужно тући саобраћајнице и на тај начин, поред губитака које ће им наносити, успоравати покрет тих делова и тиме стварати повољније услове за своју пешадију и тенкове. Ако би се браниочеве повучене снаге, у циљу што бржег стицања у рејон првог рова, кретале ширим фронтом, оне би морале да иду и ван саобраћајница, а то би значило по отвореном земљишту. У оваквим случајевима сигурно је да нападачева артиљерија не би пренела ватру са првог на други ров, већ би се у преносу задржала између ова два рова и на тај начин својом ватром нанела велике губитке оним браниочевим снагама које би се враћале на своја места и задржала их док се пешадија и тенкови нападача не приближе што више првом рову. При оваквом поступку могло би се десити да нападачева пешадија и тенкови стигну у рејон првог рова пре повучених браниочевих делова. Под претпоставком да нападач није уочио повлачење браниочевих снага из првог у други ров и да је пренео ватру на други ров, поставља се питање: какви су услови изласка ових снага из заклона у рејону другог рова и њихов покрет ка првом рову при тако јакој артиљериској ватри? Уосталом, зар је тешко нападачу да смањи даљину, на пример, за 100 м, и да на тај начин створи ватрену завесу испред снага које полазе од другог ка првом рову?

С обзиром да су удаљења скоро једнака и број препрека (иако различитих врста — код нападача више ватрених средстава, нарочито артиљерије, а код браниоца више инжењерских ватром брањених препрека и обично погоднији услови земљишта) готово исти, то би и пристизање у рејон првог рова било приближно у исто време. За браниоца би ово значило безмало потпун неуспех, пошто знатан део

његових снага и средстава не би био искоришћен у одбрани предњег краја.

Ако услед јаке нападачеве артиљериске ватре, повучене снаге и средства у рејон другог рова не би могле да се врате, већ буду принуђене да пруже отпор у овом рејону, онда би нападач заузео први ров без већих губитака, а браниоачеве снаге у рејону другог рова не би имале довољно припремљених места за ватрено дејство (мада се и ово може предвидети), те ни оне не би биле потпуно искоришћене.

На основу досада изложеног сматрам да снаге предвиђене за одбрану првог рова начелно не би требало повлачити у рејон другог рова сем у случају ако би се први ров налазио на гребену или око врха гребена, тако да би се повучене браниоачеве снаге могле благовремено и неопажено вратити на своја места. По моме мишљењу, заштита браниоачеве живе силе и технике намењене за одбрану појединих ровова најбоље се може спровести и обезбедити њихова борбена употребљивост ако се оне буду склањале у поједине заклоне (склоништа) који су изграђени на таквим удаљењима од места предвиђених за њихову употребу, да ове снаге и средства могу благовремено стићи на своја места, без обзира на мере које би нападач предузимао у циљу спречавања њиховог изласка. Ово се може постићи израдом заклона испод грудобрана наведених ровова, на странама појединих саобраћајница, и то не само оних које спајају те ровове, већ и оних које везују разне објавнице. Исто тако, сматрам да је корисније склањати снаге и средства из првог рова покретом у правцу нападачевог полазног положаја за напад (уколико то конкретна удаљеност нападача и браниоца дозвољава) него повлачењем у други ров. Ово из разлога што растурање нападачевих артиљериских зрна, а нарочито авионских бомби, може да доведе до тучења и његових снага и средстава, који се налазе на полазном положају за напад. Применом свих ових предложених мера добија се шири распоред снага и средстава и по фронту и по дубини, те је нападач тада принуђен да туче површине, а не да сасређује своју ватру само по појединим рововима. И примена лажног предњег краја може се користити у циљу заштите браниоачеве живе силе и технике.

U SERIJI **SAVREMENIKA**

VOJNA BIBLIOTEKA JE DALA U ŠTAMPU SVOJU XIV KNJIGU:

Rozberi: **BIOLOŠKI RAT**

DELO SADRŽI INTERESANTNE PODATKE O SAVREMENIM MOGUĆNOSTIMA
VOĐENJA BIOLOŠKOG RATA I ODBRANI OD NJEGA.